

ОСОБЛИВОСТІ СЕГМЕНТУВАННЯ ДІАЛЕКТНОГО МОВЛЕННЯ: ЗВУКОВИЙ ТЕКСТ VS ХРЕСТОМАТІЯ _____

У статті описано специфіку сегментації діалектного тексту. Встановлено реальне членування спонтанного мовлення (що підтверджено даними акустичного аналізу) та його сприйняття аудиторіями під час слухового аналізу. Простежено особливості відтворення діалектної оповіді у друкованих збірниках діалектних текстів. Установлено відмінності між синтаксичним та паузальним членуванням тексту.

Ключові слова: діалектне мовлення, інтонація, фраза, синтагма, термінальний тон, пауза.

Дослідження діалектних особливостей будь-якої мови починають із записів говіркового мовлення, які пізніше представляють як затранскрибовані тексти або словники та описують відповідно до мети й завдань конкретних студій. Нині відомо понад 80 хрестоматій і збірників із вміщеними українськими діалектними текстами (див. інформацію на сайті Інституту української мови НАН України — num.nas.gov.ua).

Справедливо вважається, що такі праці є надійним підґрунтям для подальших досліджень. Доброю традицією стало унаочнення збірників текстів дисками зі звуковими файлами, які частково дублюють надруковані оповіді або доповнюють їх новим матеріалом. Жодним чином не применшуючи значущості всіх надрукованих і рукописних (як додатки до дисертацій) текстів зазначимо лише, що найчастіше затранскрибовані монологи, на жаль, не відтворюють реального мовлення діалектоносія, а є більшою або меншою мірою відредагованими варіантами діалектного мовлення. Ми мали нагоду переконатися в цьому, добираючи матеріал для експериментально-фонетичного дослідження інтонації діалектного мовлення. Чи не найбільше неточностей та різночитань спостерігаємо під час сегментування діалектного тексту.

Проблема членування усного мовлення багатоаспектна, оскільки стосується кількох різнорівневих питань: по-перше, йдеться про слухове сприйняття оповіді, по-друге, про членування звукового файлу за допомогою спеціальних програм для опрацювання усних текстів з урахуванням паузального й мелодичного компонентів інтонації, по-третє, про співвідношення суб'єктивного (слухового) й об'єктивного (інструментального) різновидів сегментації та випрацювання алгоритму автоматичного сегментування усного тексту.

Експериментально-фонетичні дослідження на матеріалі різних мов засвідчили, що аналіз зовнішньої структури тексту, зокрема характеру членування / зв'язності та виділення ключових слів — один з найважливіших етапів сприйняття усного мовлення. Р. К. Потапова вважає, що сегментування спонтанного

тексту є не лише важливою проблемою мовознавчих студій, а й «на сьогодні становить окрему лінгвістичну дисципліну, адже має окремий об'єкт дослідження — різнорівневі мовленнєві сегменти, а також свій предмет аналізу — ознаки виділених і описуваних сегментів як сукупність елементів зв'язного усного мовлення, а також структуру сегментів як сукупність зв'язків між елементами цієї системи»¹. Ми кваліфікуємо сегментування як один із напрямків лінгвістичного аналізу усного тексту та вважаємо, що способи, види членування, характеристика його окремих складників важливі для розуміння специфіки когнітивних (мовленнєво-мисленнєвих) процесів через їхню реалізацію у сфері комунікації.

Під час дослідження говірок сегментування набуває надзвичайної ваги, адже найважливіша риса діалектного мовлення — непідготовленість, породження висловлення без попереднього обдумування, «формування думки одночасно з її мовленнєвим вираженням»². Зрозуміло, що однією з головних ознак реалізації такого тексту є його особливе інтонаційне оформлення.

Переглядаючи затранскрибовані діалектні тексти та працюючи з поданими до них аудіозаписами, спостерігаємо випадки невідповідності реального членування мовлення (підтвердженого інструментальним аналізом) і суб'єктивного, відображеного у хрестоматіях.

У проаналізованих збірниках фіксуємо кілька форм представлення матеріалу: 1) записи подано за традиційною в українському мовознавстві фонетичною транскрипцією; 2) укладачі пропонують транслітерацію текстів засобами сучасної української графіки (буквений запис і розділові знаки) при максимальному збереженні говіркових відмінностей; 3) розповіді діалектоносіїв відтворено фонетичною транскрипцією, а членування текстів передано за допомогою розділових знаків; 4) паралельне відтворення двох варіантів розповіді — затранскрибований і записаний за допомогою засобів української графіки.

Безперечно, сегментування розповіді за допомогою розділових знаків спрощує сприйняття, оскільки надає текстам звичного для читача формату. Водночас таке членування унеможливує відтворення семантичної, прагматичної та експресивної організації діалектного тексту, бо головна функція розділових знаків — відображення насамперед синтаксичної структури фрази.

Для розв'язання низки наукових завдань прийнятнішим вважається запис із фіксацією пауз. Традиційно в передмовях до збірників зазначають, що «коротка пауза в середині фрази між окремими цілісними відрізками мовлення, а також коротка пауза, яка виникла внаслідок перериву мовлення, промовчування і под., передається однією скісною лінією (/), а довга пауза в кінці фрази — двома такими лініями (//)»³. Отже, йдеться про поєднання двох різних характеристик паузального членування — власне акустичної (що стосується тривалості пауз: довга — коротка) і функційної (що пов'язана з місцем реалізації паузи та її значенням: пауза в кінці фрази — в середині фрази). Водночас це суперечить особливостям сегментування діалектного мовлення, яке суттєво відрізняється від членування попередньо підготовленого, відредагованого тексту. Зокрема, результати експериментально-фонетичного (слухового й інструментального) аналізу не підтверджують чіткої кореляції між тривалістю паузи та її місцем у тексті. Спостережено, що міжсинтагмові паузи й особливо паузи вагання можуть істотно перевищувати за часовим показником міжфразову паузу.

¹ Потапова Р. К. Теоретические и прикладные аспекты речевой сегментологии // Проблемы фонетики II: Сб. ст. / Отв. ред. Л. Л. Касаткин. — М., 1995. — С. 10.

² Долинин К. А. Стилистика французского языка. — М., 1987. — С. 243.

³ Говори української мови : Зб. текстів / Відп. ред. Т. В. Назарова. — К., 1977. — С. 12.

Укладачі хрестоматій усі міжфразові паузи кваліфікують як довгі, тоді як час-то не слуховий, ні інструментальний аналіз не підтверджує цього (див. табл. 1).

Таблиця 1

Членування фрази в діалектному мовленні	
Приклади членування фраз у хрестоматіях	Членування фраз за результатами комп'ютерного аналізу
// ну і тог'ди вже до... / до в'ін'ц'у 'йі'демо / 'йі'демо 'фурам'і / моло'дуйу ве'зут 'пару кон' еле'танцко в шел'есту'ни вб'рани / вб'рани 'кон'і / бе'рез'інойу ву'с' у'чеп'яни йак на кл'е'чан'йіе / на з'ел'они св'йонтк'і / о // ⁴	// ну і тог'ди вже до-о / дов'ін'ц'у 'йі'демо / 'йі'демо / е – 349/ 'фурам'і /535/ моло'дуйу ве'зут 'пару кон' еле'танцко в шел'есту'ни вб'рани /245/ бе'рез'інойу ву'с' у'чеп'яни йак /х – 315/ на кл'е'чан'йіе на з'ел'они св'йонтк'і /550/ о /85/
// ну і хто зна / отак йа і п'іш'ла / п'росто по'мамину / 'мама ска'зала шо і'ди / бат'ки 'його ха'рош'і / 'бат'ка не було / ў 'йо'го 'мати / і ў'сад'ба / ў 'церква б'лиз'ко / і йди 'зам'іж // і так йа й п'іш'ла / ъ	// ну ну хто і зна /322/ отак йа і п'іш'ла /752/ п'росто по'мамину / 'мама ска'зала шо /472/ і'ди /е – 881/ бат'ки 'його ха'рош'і / 'бат'ка не було ў 'йо'го 'мати /516/ і ў'сад'ба ў 'церква б'лиз'ко і йди 'зам'іж /51/ і так йа й п'іш'ла /730/
// 'пр'адка / 'вилка там / ш'пул'ка / і о'це си'диши і пр'а'деш ниточку то'нен'ку / о'це з п'л'оскони пол'от'но 'дуже 'гарне" // ⁶	// 'пр'адка 'вилка там /330/ ну ш'пул'ка /399/ і о'це си'диши і /279/ пр'а'деш 'ниточку то'нен'ку /469/ о'це з п'л'оскони /551/ пол'от'но 'дуже 'гарне" /140/

Таким чином, абсолютна тривалість паузи не завжди може бути демаркаційною ознакою розмежування синтагми / фрази.

Як відомо, в українському кодифікованому усному мовленні інтонаційними параметрами кінця фрази, крім тривалої темпоральної паузи (з перервою у фонації), вважають кінцеве зниження частоти основного тону з реалізацією термінального тону в низькій зоні, широкий інтервал тону через паузу та уповільнення темпу вимовляння останньої синтагми, максимальну тривалість останнього наголошеного складу⁷. За наявності таких інтонаційних параметрів у діалектному тексті (див. рис. 1) слухач-експериментатор без особливих труднощів визначає міжфразовий стик.

Однак у спонтанному діалектному мовленні однозначні, чіткі інтонаційні параметри кінця фрази трапляються не завжди. Виявлено, що аудитори по-різному кваліфікують межу фраз у дуже довгих мовленнєвих сегментах, там, де міжфразова пауза коротка або середня, а остання синтагма має виразний висхідний контур або термінальний тон зафіксовано в середній зоні без яскраво вираженого протиставлення з початком наступного висловлення. У таких випадках можливе подвійне трактування межі мовленнєвих сегментів: одні аудитори орієнтуються на просодичні характеристики та не фіксують фразоподілу, інші — на синтаксичні характеристики й відносну смислову завершеність фрагмента й відповідно констатують міжфразовий стик. Так, у хрестоматії визначено між-

⁴ Аркушин Г. Л. Голоси з Підляшшя: Тексти.— Луцьк, 2007.— С. 424.

⁵ Говори української мови.— С. 468.

⁶ Говірки Західної Полтавщини: Зб. діалект. текстів / Упоряд. Г. І. Мартинова.— Черкаси, 2012.— С. 168.

⁷ Див.: Багмут А. Й. Семантика і інтонація в українській мові.— К., 1991.— С. 25; Багмут А. Й., Борисюк І. В., Олійник Г. П. Інтонація спонтанного мовлення.— К., 1985.— С. 66; Борисюк І. В. Форми і функції інтонації українського спонтанного мовлення.— К., 1990.— С. 90; Типологія інтонації мовлення / Відп. ред. А. Й. Багмут.— К., 1977.— С. 49–54.

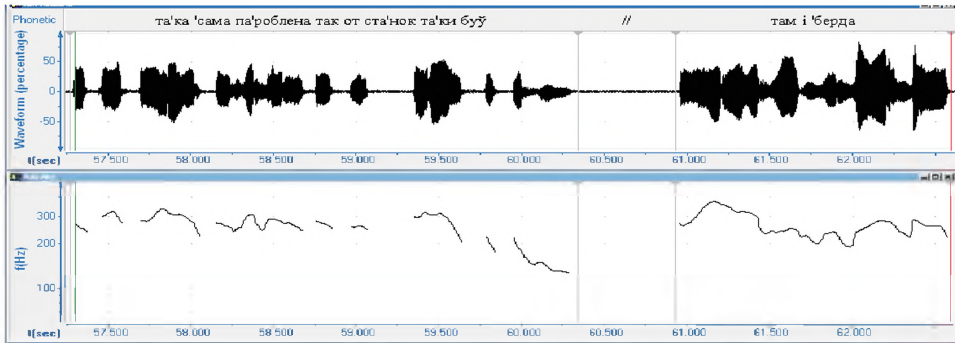

Рис. 1. Фрагмент мовлення / та'ка 'сама па'роблена так от ста'нок та'ки бу'у // там і 'берда /

фразовий шов між сегментами мовлення / та'д'і' шит' са'рочку / і спад'ниц'у / і 'кохту / и 'хустку // ўсе / ўсе з ад'ного палат'на /⁸, тоді як під час експериментального слухового аналізу троє з п'яти аудиторів позначили в цьому місці між-синтагмовий шов, що підтверджують і результати інструментального аналізу (див. рис. 2).

В одному й тому ж тексті по-різному встановлюють межу між окремими сегментами мовлення у випадках фіксації нетемпоральної паузи (фізичним корелятом якої є не припинення звучання на деякий час і падіння рівня інтенсивності до нуля, а різка зміна частоти основного тону, темпу, інтенсивності сигналу⁹) та паузи вагання.

Очевидно, під час відтворення діалектного тексту в хрестоматії важливим критерієм класифікування паузи як міжфразової є насамперед логіко-семантичні зв'язки в тексті та відносна смислова завершеність окремих фрагментів мовлення, тоді як інтонаційні параметри є лише додатковим маркером сегментування.

Членування усного тексту на синтагми — загально визнаний спосіб сегментації усного кодифікованого мовлення, що залежить передусім від змістової єдності сполучуваних елементів, водночас саме інтонаційне об'єднання дає змогу слухачеві сприймати їхню значеннєву цілісність.

Синтагму розуміють як «ритмо-інтонаційну єдність, мовленнєвий такт, що складається з одного чи кількох слів, об'єднаних у смисловому та інтонаційному відношенні. Синтагма створюється мелодикою, наголосом, темпом і паузою. Вона збігається з видихальною групою, тобто відрізком мовленнєвого ланцюжка, який вимовляється одним напором видихуваного повітря без пауз»¹⁰. Однак таке визначення стосується насамперед мовлення підготовленого або виголошеного з опорою на написаний текст, де спостерігаємо чітке членування тексту відповідно до встановлених правил і норм сегментування, а самі синтагми є відносно завершеними щодо змісту й синтаксичної організації одиницями.

Діалектне мовлення з огляду на свої основні характеристики — спонтанність і непідготовленість — недостатньо структуроване, межі окремих мовних елементів часто нечіткі, розмиті, тому такий текст можемо схарактеризувати як послідовність сегментів, «групування яких у синтаксично самостійні одиниці формально не виражене»¹¹.

⁸ Говори української мови.— С. 141.

⁹ Цеплитис Л. К. Анализ речевой интонации.— Рига, 1974.— С. 67.

¹⁰ Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: Русавівський В. М., Тараненко О. О. (співголови) та ін.— 3-те вид.— К., 2004.— С. 590–591.

¹¹ Бубнова Г. И. Лингвистическая специфика устной монологической речи // Система языка и перевод.— М., 1983.— С. 5.

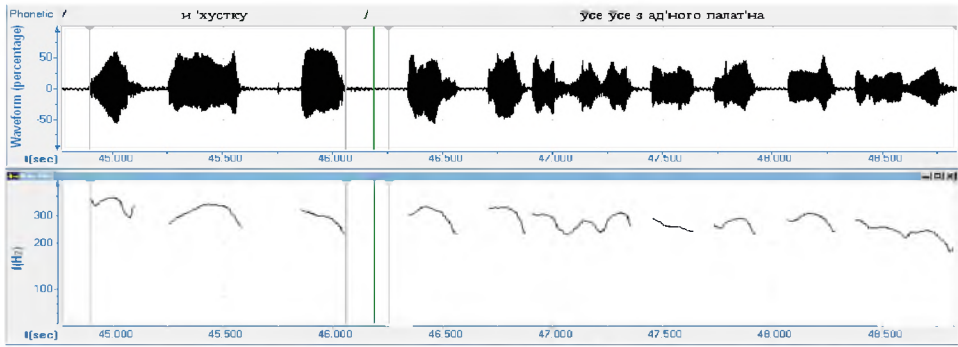

Рис. 2. Фрагмент мовлення /и 'хустку // ўсе ўсе з ад'ного палат'на /

Отже, спонтанність, яка виявляється в породженні тексту в момент говоріння, одночасності мисленнєво-мовленнєвих процесів, коли мовець не має достатньо ні часу, ні можливості для попереднього докладного обмірковування думки, зумовлює наявність у логіко-семантичній структурі діалектного монологу помилок, обмовок, самовиправлень, еліптичних конструкцій, перебудову щойно висловленої думки, невиправданого багатослів'я, не досить чітких синтаксичних конструкцій, появу чималої кількості слів-зв'язок, повторів, конструкцій-кліше, слів-паразитів, надмірної кількості вигуків, вагання під час пошуку потрібного слова. Брак часу для обдумування спричиняє, з одного боку, тривіальне (невигадливе) оформлення фрази, примітивізм та клішованість мовлення¹², часто заважає знайти найоптимальнішу, відшліфовану форму висловлення. З другого боку, вибір мовленнєвих засобів полегшують процеси високої автоматизації застосування лексичних, граматичних і фонетичних засобів¹³.

Щодо усного спонтанного тексту досі не маємо загальноприйнятого терміна на позначення одиниці сегментування. Серед запропонованих понять найчастіше трапляються такі: «мовленнєвий блок», «міжпаузальна група», «конструктивно-синтаксична одиниця», «мовленнєвий такт», «фонетичне слово», «ритмічна структура», «ритмогрупа», «акцентна одиниця». Водночас у більшості досліджень науковці, обираючи новий термін для окреслення реального відрізка мовлення, не відмовляються від терміна *синтагма*, а вживають його паралельно з обраним поняттям. Пошук нового позначення пов'язаний насамперед з розумінням синтагми як «фонетичної єдності, що становить єдине змістове ціле у процесі мовлення-думки»¹⁴, тобто одиниці, що відзначається смисловою й синтаксичною цілісністю, а членування тексту на синтагми узгоджується передусім із синтаксичним членуванням¹⁵.

У діалектному мовленні не всі мовленнєві відрізки можемо співвіднести з синтаксичними одиницями (реченням, словосполученням) і схарактеризувати як змістово завершені через наявність гезитаційних явищ, що руйнують фонетичну єдність, у «змістовому цілому» з'являються невиправдані граматику чи семантику тексту тривалі паузи, різкі зміни частоти основного тону. Це стосується уривків з еліптичними конструкціями, повторами, паузами вагання

¹² Яковлева Э. Б. Специфика сегментации спонтанной речи и коммуникативная значимость гезитаций // Теория и практика речевой коммуникации : Тез. докл.— М., 2004.— С. 161.

¹³ Девкин В. Д. Немецкая разговорная речь.— М., 1979.— С. 15.

¹⁴ Щерба Л. В. Фонетика французского языка.— М., 1963.— С. 87.

¹⁵ Русский язык. Энциклопедия / Гл. ред. Ю. Н. Караулов.— М., 1997.— С. 469.

тощо. Такі елементи в діалектних хрестоматіях часто пропускають, не фіксують (див. попередні й наступні приклади). Так само складно кваліфікувати як традиційну синтагму однослівні сегменти зі службовими слова (*і, а, от, так, ось, ну*) та дуже довгі конструкції, що іноді містять кілька частин складного речення або кілька окремих простих речень:

/ та й вже сиділа там сиділа по'тому вже накл'лала там 'їїсти на стіл во'ни го'рліку при'несли та й за'ч'ели гувор'ити /; / йой так ме'ні с'туді так йа сі перевер'тайу на о'ден бік на д'ругий бік так йа сі ку'пайу в 'тому 'житі /; / а'би так йа сі в цім 'житі ку'пайус' а'би так х'лопец' до 'мене прис'тав а'би так ме'не л'у'бив йак йа до 'цего 'жита сі ту'л'ейу /; / йа ле'жала в 'лікарні з ру'кою син то ле'жав на туберку'л'оз в лі'карні а о'дин си'нок 'дома страж'дав 'коло в'с'ойі госпо'дарки /; / йак і 'нині наш ук'раїнец' пі'де слу'жити в 'армію послужит дес' там на 'Дал'н'ем Вос'ток'е при'ходить та й вже тут ну ні'хто не поні'маюу ні'как не мо вже 'мамі го'ворит то /¹⁶.

Водночас розв'язати складну проблему вибору й потрактування одиниці усного мовлення може розуміння синтагм як семантично значущих і акустично відокремлених блоків, пов'язаних між собою вільним (із семантичного та синтаксичного боку) зв'язком при переривчастому, розірваному мовленні або ж тісним зв'язком — при плинному, логічному усному мовленні¹⁷. При цьому єдиним надійним сигналом сегментації спонтанного тексту є пауза, а реальною одиницею членування стає відрізок звукового мовлення, обмежений з двох боків паузами.

Відзначимо виявлені типові неточності сегментування фрази на синтагми у хрестоматіях діалектного мовлення.

Трапляються випадки зміщення міжсинтагмового шва: наприклад, у фрагменті *си'д'іли ми / йак то од'но в'рем'я п'иш'ли ми в ш'колу* /¹⁸ межа позначена після слова *ми*, а у звуковому файлі фіксуємо нетемпоральну паузу після слова *як-то*, див. інтонограму аналізованого фрагмента мовлення, що демонструє зміну ЧОТ у слові *одно* (виділений сегмент на рис. 3).

Об'єктивно не підтверджений міжсинтагмовий шов (і відповідно коротку паузу) часто встановлюють на межі окремих синтаксичних одиниць (однорідних членів речення, вставних і вставлених конструкцій, двох частин складного речення), дублюючи в такий спосіб розділові знаки: *'Ол'га 'Йаковна / з'найу 'точно /¹⁹; так вун 'думайе / шо це долж'но помог'т'і / от / о'н на худ'об'і сп'робуйе / на чоло'в'іку сп'робуйе / а'га / помог'ло /²⁰*, водночас ні слуховий, ні інструментальний аналіз звукових файлів не дає об'єктивних підстав позначати ці межі (див. інтонограми на рис. 4, 5).

Очевидно, таке членування ґрунтується насамперед на врахуванні смислових зв'язків у монологіях та орієнтацію укладачів хрестоматій на знання про основи сегментування писаного тексту. Адже відомо, що в кодифікованому усному мовленні (зокрема під час читання й виголошення підготовлених виступів) існує взаємозв'язок між синтаксичним і фонетичним членуванням. Однак важливо пам'ятати, що діалектне мовлення — це явище спонтанне і його граматику в широкому розумінні суттєво відрізняється від граматики писаного тексту. У спонтанних оповідях унаслідок одночасності й синхронності процесів обдуму-

¹⁶ Представлено уривки із записів Українського діалектного фонофонду, що зберігається в Інституті української мови НАН України.

¹⁷ Багмут А. Й. Семантика і інтонація в українській мові.— С. 97.

¹⁸ Говірки Черкащини : Зб. діалект. текстів / Упоряд. Г. І. Мартинова, Т. В. Щербина, А. А. Таран.— Черкаси, 2013.— С. 432.

¹⁹ Там же.— С. 432.

²⁰ Говірки Чорнобильської зони : Тексти / Упоряд.: П. Ю. Гриценко та ін.— К., 1996.— С. 297–298.

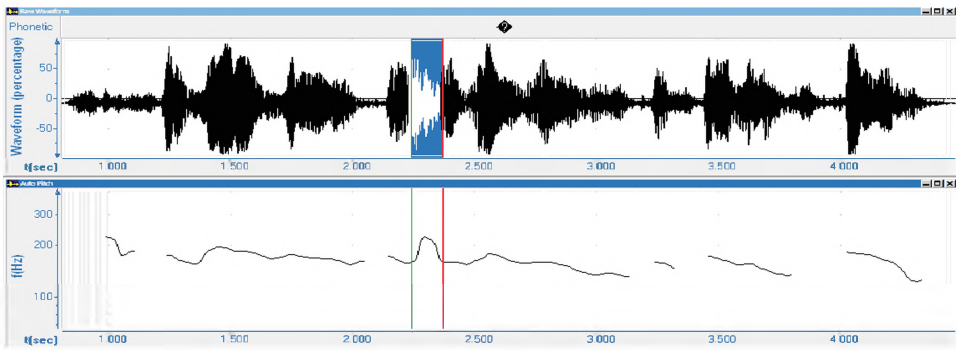

Рис. 3. Фрагмент мовлення *си'д'или ми / йак то од'но в'рємя п'ишли ми в ш'колу /*

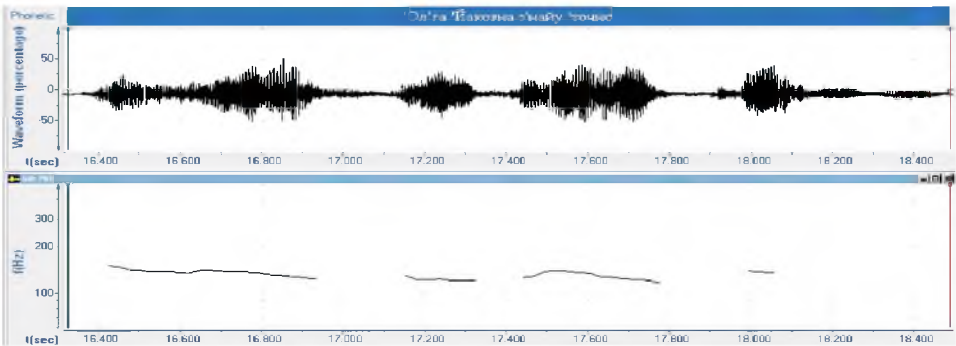

Рис. 4. Фрагмент мовлення *'Ол'га 'Йаковна з'найду 'точно*

вання, планування й продукування мовлення кореляція зміст — форма часто порушується, окремі сегменти мовлення не пов'язані чіткими формально-граматичними зв'язками (межі фраз / синтагм «розмиті»), їхнє просодичне оформлення не має чітких делімітативних ознак.

Особливе питання відтворення реального звукового мовлення на письмі — ігнорування пауз вагання. Укладачі збірників діалектних текстів або замінюють паузу вагання позначкою граматичної паузи, або не фіксують її взагалі (пор., ін-формацію з табл. 2 і 1).

Таблиця 2

Паузальне членування фрази в діалектному мовленні

Паузальне членування фраз, зафіксоване у хрестоматіях	Паузальне членування фраз за результатами комп'ютерного аналізу
<i>і тог'ди' нас в'іпрау'їейут у се'нло с кола'ч'єми про'сети' на благослове'нство //</i> ²¹	<i>і тог'ди' нас в'іпра /х – 313/ прау'їейут у се'нло /2,0866/ с кола'ч'єми /106/ про'сети' на благослове'нство /885/</i>
<i>Ў т'рици'т' т'рет'ім 'роц'і була ше 'тато і 'мама / і 'нас дв'і / було / і це'во / і ше сест'ра була 'ма... / 'татова / 'татова сест'ра була 'коло 'нас //</i> ²²	<i>Ў т'рици'т' т'рет'ім 'роц'і була ше /553/ тат /е – 351/ тато і 'мама /795/ і /433/ 'нас /628/ дв'і /535/ було /799/ і-і це'во /1,392/ і ше сест'ра була /е – 833/ 'мам /е – 245/ 'татова /180/ 'татова сест'ра була 'коло 'нас /362/</i>

Питання природи й функціонування явищ гезитації дуже складне й потребує щонайменше окремої розвідки. Доведено, що під час породження тексту зна-

²¹ Говори української мови. — С. 317.

²² «Палає пам'яті свіча. Вогонь не згас»: Хрестоматія діалект. текстів очевидців Голодоморів / Упоряд. І. В. Гороф'янюк. — Вінниця, 2014. — С. 14.

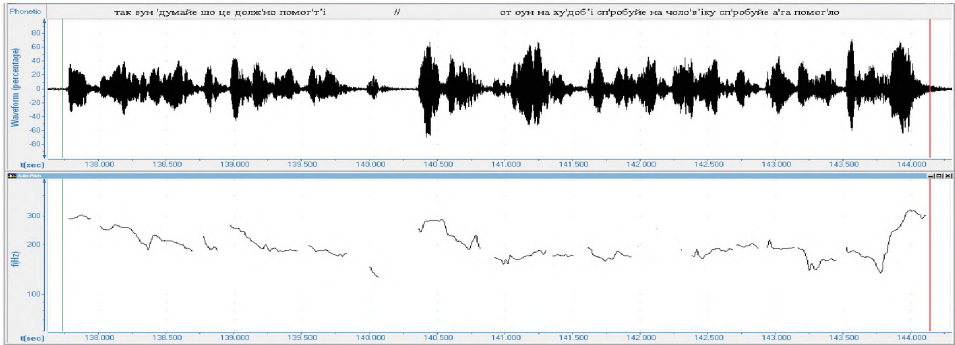

Рис. 5. Фрагмент мовлення *так вун думайє шо це долж'но помог'т'і / от о'н на ху'доб'і сп'робуйє на чолов'іку сп'робуйє а'га помог'ло*

чені паузи виконують низку функцій: комунікативну (забезпечують канал зв'язку між співрозмовниками); планування (пауза вагання дає мовцю час для прийняття рішень семантичного та змістового характеру, сприяє формуванню синтаксичного каркасу висловлення); відновлення якості мовлення; фатичну (контактовстановлювальну); маскування мовленнєвих труднощів та збентеження, що вони спричиняють; ритмоутворювальну. Під час сприйняття інформації паузи вагання забезпечують зв'язок між окремими частинами висловлення; надають додатковий час для усвідомлення почутого; маркують нові тематичні фрагменти дискурсу; сприяють концентрації уваги на важливому елементі повідомлюваного тощо²³.

В експериментально-фонетичних дослідженнях спонтанного мовлення неодноразово відзначалося, що ігнорування явищ гезитації загалом і пауз вагання зокрема або їхня заміна на граматичні паузи порушують ефективність мовленнєвої комунікації. Наголошуємо на тому, що пауза вагання — асемантичний сегмент, який, з одного боку, може змінити або навіть зруйнувати граматичну систему, а з другого, — забезпечує комунікативну дієвість спонтанного тексту.

Розуміючи значущість зібрань діалектних текстів, вважаємо, що під час роботи з підготовки таких видань до друку потрібно уникати низки давніх штамів. Ідеться, зокрема, про змішування акустичних і функційних характеристик пауз. У передмові до збірників варто визначити обраний принцип сегментування усного мовлення — *логіко-семантичний* з опорою насамперед на змістовий чинник, або власне *інтонаційний* — з орієнтацією на реальне паузальне членування текстів.

Важливою умовою представлення реального діалектного тексту є відмова від орієнтації на кодифіковану літературну норму, зокрема редагування усного тексту за зразками писемного тексту. Вважаємо, що такий підхід не лише покращить якість видань діалектних текстів, але й уможливить використання хрестоматій для розв'язання низки наукових проблем, які досі не потрапляли в поле зору діалектологів. Маємо на увазі, зокрема, аналіз комунікативних і когнітивних аспектів діалектного мовлення, мовленнєвої поведінки діалектоносія, стратегій і тактик діалектного мовлення, впливу на структуру діалектного дискурсу екстра- та соціолінгвальних чинників тощо.

Отже, допомогти уникнути чималої кількості помилок, неточностей у відтворенні реального діалектного тексту може використання спеціальних програм для аналізу звукових файлів, наприклад Speech Analyzer та Sound Forge. Ці прог-

²³ *Александрова О. А. Речекоммуникативный статус паузы колебания: Дисс. ... канд. филол. наук. — Великий Новгород, 2004. — С. 21–22.*

рами можна безкоштовно встановити на комп'ютері; вони нескладні навіть для тих, хто ніколи не проводив експериментально-фонетичних досліджень. Водночас такі програми дають змогу не лише кілька разів прослуховувати один і той самий виділений сегмент, але й бачити наочне відтворення звукового мовлення на графіках, що демонструють зміни всіх інтонаційних параметрів усного мовлення.

N. S. VERBYCH

FEATURES THE SEGMENTATION OF DIALECTAL SPEECH: SOUND TEXT VS READING-BOOK

The article focuses on the features of segmentation of the oral spontaneous speech. This study shows the difference between real sound file and his fixing in the reading-book of the dialectal speech. Much attention is given to the difference between a punctuation and real articulation of broadcasting. Special attention was paid to the elliptic construction, reiteration, hesitation pauses. The need is stressed to employ the special programs for the analysis of the verbal broadcasting.

Key words: dialectal speech, intonation, phrase, syntagma, terminal tone, pause.